

פ' אחרי מות

(1) ויקרא פרק טז

(ב) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה דַּבֵּר אֶל אֶהֱרֹן אָחִיךָ וְאֵל יִבְא בְּכָל עֵת אֶל הַקֹּדֶשׁ מִבֵּית לְפָרֶכֶת אֶל פְּנֵי הַפְּתִיחַ אֶשֶׁר עַל הָאָרֶץ וְלֹא יָמוּת כִּי יַעֲנֶנּוּ אֲרָאָה עַל הַפְּתִיחַ:

(2) ספורנו עה"ת ספר ויקרא פרק טז פסוק ב

כי בענן אראה. בזה הדור לדבר למשה ובשאר הדורות לקרוא למוכנים לנבואה כענין שמואל באמרו ושמואל שוכב בהיכל ה' אשר שם ארון אלהים ויקרא ה' אל שמואל:

(3) תרגום יונתן על ויקרא פרק טז פסוק ב

ואמר יי למשה מליל עם אהרן אחוך ולא יהי עליך בכל עידן לקודשא מן לגיו לפרגודא לקדם כפורתא ארום בענני איקרי שכינתי מתגלי על בית כפורי:

(4) רשב"ם על ויקרא פרק טז פסוק ב

כי בענן אראה על הכפרת - לפי פשוטו שהרי בתוך עמוד הענן אני נראה כל שעה על הכפורת כדכתיב ודברתי אתך מעל הכפורת מבין שני הכרובים ואם יראה הכהן ימות. לפיכך כשנכנס ביום הכפורים צוהו הקב"ה להקטיר קטורת בפנים תחילת להחשיך את הבית בענן הקטורת ואח"כ יביא דם הפר ודם השעיר:

(5) אבן עזרא על ויקרא פרק טז פסוק ב

כי בענן - הטעם שלא יכנס כי אם בקטרת שיעשה ענן ולא יראה הכבוד פן ימות. והנה טעמו לא אהיה נראה אליו כי אם בענן ויש אומרים כי פירוש כי בענן בעבור כי אני דר בענן על הכפורת כטעם ה' אמר לשכון בערפל:

(6) רש"י על ויקרא פרק טז פסוק ב

כי בענן אראה - כי תמיד אני נראה שם עם עמוד ענני ולפי שגלוי שכינתי שם יזהר שלא ירגיל לבא זהו פשוטו. ומדרשו לא יבא כי אם בענן הקטרת ביוה"כ:

(7) העמק דבר על ויקרא פרק טז פסוק ב

כי בענן אראה על הכפרת. רש"י ורשב"ם והספורנו כ' דלפי הפשט הוא ענן השכינה והוא טעם על העונש. אבל חז"ל פירשו דקאי על ענן הקטרת ג"כ. והיינו משום שדרשו אראה כמו שדרשו בחגיגה ד"ג על יראה. שהוא יראה ויראה. וכן הפי' ולא יראה את פני ה' ריקם וכמש"כ בס' דברים במקומו. וה"נ משמעות אראה מלשון הקל אראה את הבא. ולפי"ז כי בענן הוא ענן שכינה. ומשמעו נמי בבנין נפעל ארעה לכל הבא וראוי לכך. ולפי"ז כי בענן ענן הקטרת:

(8) תלמוד בבלי חגיגה ב.

דתניא יוחנן בן דהבאי אומר משום רבי יהודה סומא באחת מעיניו פטור מן הראייה שנאמר יראה יראה כדרך שבא לראות כך בא ליראות מה לראות בשתי עיניו אף ליראות בשתי עיניו

(9) תלמוד בבלי יומא נג.

תנו רבנן ונתן את הקטרת על האש לפני ה' שלא יתקן מבחוץ ויכניס להוציא מלבן של צדוקין שאומרים יתקן מבחוץ ויכניס

מאי דרוש? כי בענן אראה על הכפרת מלמד שיתקן מבחוץ ויכניס

אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר ונתן את הקטרת על האש לפני ה'! אם כן מה תלמוד לומר כי בענן אראה על הכפרת? מלמד שנתן בה מעלה עשן.

(10) ספר גור אריה על ויקרא פרק טז פסוק ב

כי אם בענן הקטרת ביום הכפורים. אין הפירוש שיבוא לקדשי קדשים עם ענן הקטורת, דזה הוא מעשה צדוקי, שהיו נותנים הקטורת על האש מבחוץ (יומא נג.), אלא פירושו שלא יבוא לקדשי קדשים כי אם שיעשה הקטרת, אבל אין צריך לעשות בחוץ. וכן כתוב (פסוק ג) "בזאת יבא אהרן אל הקודש בפר וגו'", ולא היה נכנס עם הפר אלא שעל ידי זה נכנס.

11) והא דאיתא ביומא (נג.) שהצדוקים היו מפרשים "כי בענן אראה על הכפורת" שלא יכנס אלא בענן הקטורת, וחכמים היו אומרים להם, הרי כבר כתיב (פסוק יג) "ונתן הקטרת על האש לפני ה'", דמשמע "לפני ה'" יתן את הקטורת, אלא מאי "כי בענן" - מלמד שנותן בו עשב מעלה עשן וכו', דמשמע דצדוקים מפרשים "כי בענן" ענן הקטורת, וחכמים סבירא להו דהוא מעלה עשן, אין הפירוש כן, דאם כן רש"י היה מפרש חס ושלום כמו הצדוקים,

12) אלא כך פירושו, שחכמים השיבו ומה תלמוד לומר "כי ענן", כלומר למה הוצרך למכתב הך לישנא "כי בענן אראה", ולא כתיב "כי בקטורת אראה", דהצדוקים היו מדקדקים דהוי ליה למכתב "כי אם בקטורת", דלא הוצרך לכתוב "כי אם בענן" אם לא שבא הכתוב לומר כי אין לו לכנס אלא אם כן יש ענן, שהשם נראה על ידי ענן בכל מקום, כדכתיב (שמות טז, י) "והנה כבוד ה' נראה בענן", ולפיכך היו אומרים שאין לכנס כי אם יש ענן, והשיבו חכמים דלכך כתיב "כי בענן" ללמד שנתן בקטורת מעלה עשן, ולפיכך כתיב "כי בענן אראה". ורש"י לא בא לתרץ קושית "כי בענן" למה נאמר, אלא מפרש פשט הכתוב:

13) רבינו בחיי על ויקרא פרק טז פסוק ב

כי בענן אראה אל הכפורת - לא אמר הכתוב כי אראה בענן על הכפורת שאילו אמר כן היה במשמע כי ההראות יהיה בענן, וא"כ מה המעלה היתרה שהיתה לכהן גדול יותר משאר כל ישראל, והלא כל ישראל היו רואין הכבוד בענן, הוא שכתוב (שמות טז) והנה כבוד ה' נראה בענן אל כל בני ישראל, ועוד כתיב (שם לג) וראה כל העם את עמוד הענן.

14) אבל עתה כשאמר כי בענן אראה על הכפורת, באר כי לאחר שיבא שם בענן ישמט הכבוד מן הענן ויהיה מתראה על הכפורת, ומפני זה סמך ההראות אל הכפורת, וכן דרך הכבוד בכל שאר ימות השנה להראות שם על הכפורת, וכהן גדול אינו רשאי להכנס שם בשאר ימות השנה כי אם ביום הכפורים, ולפיכך היה צריך ביום הכפורים לקטורת כדי שיהיה לו כסות עינים ולא יזונו עיניו מזיו הכבוד.

15) ורז"ל דרשו, כי בענן אראה על הכפורת, בענן הקטורת, ומכאן שהיה צריך לעשות ענן הקטורת לפני ולפנים, לא שיתקן מבחוץ ויכניס כדעת הצדוקין, וכן הכתוב מוכיח בפרשה שאמר (ויקרא טז) וכסה ענן הקטורת את הכפרת אשר על העדות ולא ימות, ולכך העמידו בגמרא כי שני כתובים אלו, זה לעונש וזה לאזהרה, כי בענן אראה הוא לאזהרה, וכסה ענן הקטורת, לעונש:

16) רמב"ן על ויקרא פרק טז פסוק ב

ויתכן שיהיה טעמו כטעם שאמרו רבותינו (מכילתא בשלה ויסע ו) שהיו מליזין אחרי הקטרת שעל ידו מתו נדב ואביהוא וכו', ויאמר הכתוב כי אחרי מות שני בני אהרן בקרבם לפני ה' בקטרת, אמר לאהרן כי הוא יקרב יותר מהם אל ה' בקטרת, וימות אם יבא אל הקדש זולתי בקטרת, כי בו יכנס תחילה, כמו שאמר והביא מבית לפרכת (פסוק יב), וכסה ענן הקטרת את הכפורת אשר על העדות ולא ימות (פסוק יג) וזה טעם כי בענן אראה על הכפרת, שלא יכנס רק בקטרת שיעלה עננו שם, כמו שאמר וכסה ענן הקטרת את הכפרת: